

УДК 658.012.011.56

А.І. Яковлєв, д.е.н., професор, Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», Харків

РОЗВИТОК МЕТОДІВ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І ЇЇ ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ

Інноваційні перетворення являють головну рушійну силу перетворення економіки України у високоефективну. Однак в останні роки темпи інновацій в державі уповільнились. Основною причиною такого становища називають недостатнє фінансування. Однак є й інші аспекти. Один з них полягає у недостатній розробки визначення соціально-економічної ефективності нововведень. На деяких сторонах цього напрямку і зосередимось в доповіді.

Нами розроблена відповідна методика. Згідно неї ефект розраховується на основі показника ЧГД – величині чистого грошового доходу або NPV. У дохідну частину входять величина прибутку та економії на зниженні питомих

накладних витрат у собівартості продукції, що має місце при збільшенні обсягів виробництва при впровадженні інновацій у порівнянні з існуючим його рівнем. До витрат належать кошти на створення одного робочого місця, які помножуються на їх загальну кількість, що мають місце при впровадженні інновацій в національному господарстві галузі, регіоні, на підприємстві, в фірмі.

Слід мати на увазі, що два процеси – ефективність працевзбереження при застосуванні нових прогресивних фондів та створенні нових робочих місць при збільшенні обсягів виробництва – взаємопов'язані [1, с. 92].

Для проведення відповідних розрахунків слід визначити величину коштів на створення або вивільнення одного робочого місця. Складність визначення подібної величини полягає в тому, що останній офіційний матеріал такого роду в Україні [2] виданий у 2002 р. і відповідні нормативи – застарілі. У цьому зв'язку були проаналізовані відповідні рекомендації із існуючих джерел. На нашу думку найбільш заслуговуючим на увагу є цифри, що опубліковані на основі досліджень інноваційної діяльності в країнах Євросоюзу. Нами визначена середня вартість створення одного робочого місця в 15, 4 тис. євро [3]. При курсі валют 10,5 грн. за одиницю євро вона складатиме порядку 160 тис. грн.

Як показали відповідні розрахунки, ефект для суб'єктів підприємництва і для держави в цілому досягається лише через 10 років за умови збільшення обсягів реалізації і відповідно продуктивності праці у 2,25 рази у порівнянні з відповідними показниками 2008 року. Враховуючи, що в ринкових умовах виробники згодні на випуск товарів, коли вони приносять їм дохід, суб'єкти підприємництва навряд чи перейдуть на виробництва нової продукції, яка приносить їм збиток.

Результати наведених вище розрахунків мали місце без урахування однієї доходної складаючої – амортизації. На це виявились відповідні причини. Нажаль, на сьогодні в Україні, як показали проведені нами дослідження, на багатьох підприємствах амортизаційні кошти фактично використовуються для інших цілей – виплат заробітної плати, штрафів, пенні і т. ін. Керівники суб'єктів підприємництва вимушені це робити з за нестачі коштів, тим більш, важко на сьогодні говорити про поширення застосування прискореної амортизації в Україні. В промисловості у теперішній час 41, 4 відсотків підприємств – збиткові. Тому застосування прискореної амортизації підвищить ціни на цілий ряд промислових товарів і призведе їх випуск до ще більшої збитковості.

Як свідчать результати виконаних розрахунків, вже при використанні 25 відсотків амортизаційних накопичень від їх загальної величини, ефект від створення і реалізації інновацій збільшується, але в цьому випадку не матимуть місце достатні позитивні результати. Суттєвий вплив на величину ефекту матиме місце при використанні не менш ніж 50 відсотків від відповідної суми. У цьому випадку при збереженні існуючих обсягів виробництва і величини продуктивності праці ефект досягатиметься на 8 році реалізації інновацій. При

збільшенні виробітку у 1,5 рази – на 5 році, що вже припустимо.

У промисловості результати впровадження інновацій передбачається вищими, незважаючи на те, що величина коштів, необхідних для створення одного робочого місця приймалась у розмірі 250 тис. грн. Це – природньо, оскільки прибуток, продуктивність праці у промисловості вищі, а кількість працюючих значно нижча, ніж у національному господарстві в цілому.

Однак прийнятні результати матимуть місце лише при збільшенні виробітку у 1,5 рази у порівнянні з базовим його значенням і використанням на рефінансування 0,5 величини амортизаційних накопичень. Однак чи будуть споживачі купувати таку додаткову кількість товарів, коли при їх сьогоденішньому випуску частина пролежує на складах.

Тим не менш, слід вишукувати резерви, основні з них полягають у наступному: 1) для визнання суб'єктів підприємництва інноваційними, для яких передбачені пільги – сподіваємось на їх відновлення згідно Закону України «Про інноваційну діяльність», поставити їм вимогу – використовувати на менш 25 відсотків амортизаційних накопичень за їх прямими призначеннями. Як довів аналіз роботи підприємств – це можливо. А у подальшому – збільшити цю частку до 50 відсотків при наданні суб'єктам підприємництва відповідних пільг при проведенні інноваційної діяльності; 2) націлити на створення нововведень не тільки з високою продуктивністю, а й високоякісних з високим рівнем надійності; 3) при обмеженнях в коштах і часі обирати пріоритетні сфери і виробництва, в яких ефективність впровадження інновацій виявиться найбільшою; 4) збільшення обсягів виробництва викликає необхідність знаходження нових ринків збуту; 5) ширше застосовувати прогресивні методи управління виробництвом, зокрема, великі кластери; 6) звернути увагу на тенденцію в світовій економіці, яка полягає у підвищенні якості продукції при зниженні витрат на її виробництво.

Наведені рекомендації сприятимуть прискоренню процесу створення інноваційної моделі економіки України.

Список літературних джерел: 1. Пльшевский Б.П. Эффективность общественного производства: критерии, методы расчета, показатели. / Б.П. Пльшевский, ред. – М.: Экономика, 1976. 2. Про затвердження нормативів вартості створення одного робочого місця в різних галузях економіки. Затверджено наказом Держкомітету України будівництва та архітектури від 19. 07.2002 р. №13. – К.: 2002.